HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS
Laamanni Tuomas Nurmi **27.10.2016**

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan kunta- ja terveysjaostolle

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2017

Tuomioistuinlaitoksen toiminta ja rahoitus edellyttävät vakautta ja pitkäjänteisyyttä. Suurin ongelma tällä hetkellä on tuomioistuinten perusrahoituksen riittämättömyys ja rahoituksen tason aleneminen. Supistuvan rahoituksen vuoksi suunnitelmallisten uudistusten tekeminen on välttämätöntä. Niitä ei kuitenkaan ole saatu aikaiseksi siinä määrin kuin niukkeneva rahoitus olisi edellyttänyt eikä oikea-aikaisesti.

Vuoden 2017 talousarvion osalta viittaan eduskunnan lakivaliokunnalle 27.9.2016 antamaani lausuntoon (liite 1). Lisäksi haluan vielä tuoda esille erityisesti seuraavaa:

Käräjäoikeuksien ratkaisujen laadulle asetetut vaatimukset ovat viime vuosina kasvaneet. Käsittelyn joutuisuus on osa laatua. Liian niukat resurssit johtavat käräjäoikeuden käsittelyaikojen pitenemiseen. Aliresursointi on omiaan myös muutoin heikentämään ratkaisujen laatua. Sen ylläpitäminen ja parantaminen edellyttää tuomarien täydennyskoulutuksen lisäämistä, erityisosaamisen vahvistamista ja ns. vahvennettujen, useampijäsenisten kokoonpanojen käytön lisäämistä.

Aliresursointi on johtanut myös rakenteellisiin epäkohtiin. Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeudessa (ja myös muissa pääkaupunkiseudun käräjäoikeuksissa) on jatkuvasti tilapäisrahoituksen turvin palkattua määräaikaista tuomarityövoimaa (11 ma käräjätuomaria vuonna 2016). Tämä ei vastaa oikeusvaltion periaatteita vaan tuomarinvirkojen tulisi olla vakinaisia. Pysyviä resurssitarpeita ei saisi hoitaa väliaikaisjärjestelyin.

Käräjäoikeuksien työkuormissa ja asiarakenteissa on merkittäviä eroja. Väestö ja elinkeinoelämä keskittyvät eri syistä erityisesti pääkaupunkiseudulle. Helsingin käräjäoikeuden työmäärä on hyvin suuri ja sen käsittelyajat ovat useissa keskeisissä asiaryhmissä (erityisesti riita- ja rikosasioissa) selvästi muita käräjäoikeuksia pitemmät. Käräjäoikeus pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintaansa. Kehitystyöllä on kuitenkin rajansa. Resurssit tulee kohdistaa sinne, missä niitä eniten tarvitaan.

Helsingin käräjäoikeuden (ja pääkaupunkiseudun muiden ruuhkautuneiden tuomioistuinten) toimintaa on jo useita vuosia rahoitettu eduskunnan myöntämän lisärahoituksen turvin. Tämä rahoitus on toiminnan turvaamisen kannalta edelleen välttämätöntä.

Sisäinen turvallisuus ja oikeudenhoito ovat valtion ydintehtäviä. Sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon resurssitarpeita selvittänyt parlamentaarinen työryhmä, joka luovutti raporttinsa 6.3.2015, esitti palautettavaksi määrärahat, jotka vastasivat aikaisemmin tehtyjä kumulatiivisia toimintamenosäästöjä vuosille 2016-2019. Sisäisen turvallisuuden ylläpitäminen edellyttää koko viranomaisketjun huomioon ottamista. Tuomioistuinlaitos on ketjun tärkeä toimija eikä sen resurssitarpeita saa unohtaa. Kuluvana vuonna on julkaistu Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta. Selonteko on rajattu vain sisäasiainhallinnon toimialaan. Tuomioistuinten tärkeä rooli sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä on kuitenkin mainittu selonteon esipuheessa.

Talousarvioesitys vuodelle 2017 tulee merkitsemään muiden tuomioistuinten kohdalla noin 3 miljoonan euron vähennystä määrärahoihin (ns. kiky-säästöt on tässä otettu jo huomioon) verrattuna kuluvaan vuoteen 2016. Yleisten tuomioistuinten toimintaedellytysten turvaaminen edellyttää, että niiden rahoitus säilytetään vuonna 2017 samalla tasolla kuin kuluvana vuonna.

Digitalisaatio on hallituksen keskeinen kärkihanke ja se tulee merkitsemään toimintakulttuurin muutosta käräjäoikeuksissa. Yleisissä tuomioistuimissa on vireillä Aipa-hanke. Se on kuitenkin viivästynyt. Tällä hetkellä käytettävissä olevien tietojen mukaan järjestelmä olisi koko laajuudessaan käytössä vuonna 2019.

Digitalisaatio vaatii resursseja ja riittävää rahoitusta. Tällä hetkellä käräjäoikeuksissa on käynnistetty tai käynnistymässä huomattava määrä erilaisia kokeiluja, joissa on kysymys sähköisten toimintatapojen omaksumisesta jo ennen Aipa-järjestelmän käyttöönottoa. Tämä edellyttää kuitenkin esimerkiksi huomattavia laiteinvestointeja käräjäoikeuksien istuntosaleihin. Investointien ja niiden myötä mahdolliseksi tulevan sähköisten toimintatapojen laajamittaisen omaksumisen kautta olisi saavutettavissa tuottavuushyötyjä jo ennen Aipa-järjestelmän käyttöönottoa. Lisäksi investoinnit nopeuttaisivat Aipan käyttöönotolla tavoiteltujen tuottavuushyötyjen toteutumista, koska sähköisiä toimintatapoja olisi jo sitä ennen pitkälle omaksuttu.